

DINNYÉS PATRIK

tudományos segédmunkatárs
EKE Bölcsészettudományi és Művészeti Kar,
Történelemtudományi Intézet
Esterhazyánium Kutatócsoport
dinnyes.patrik@uni-eszterhazy.hu

BARTÓK BÉLA – MAKAI JÁNOS – NAGY ANDOR:
AZ EGYETEMI TERVEKTŐL AZ EGYETEMMÉ VÁLÁSIG.
A LÍCEUMHOZ KÖTÖDŐ
EGRI OKTATÁS TÖRTÉNETE

Eger, Líceum Kiadó, 2019, 173 lap

A 18. századi magyarországi Római Katolikus Egyház egyik legkiemelkedőbb püspökének, gróf Eszterházy Károlynak, illetve oktatásszervező elődeinek és utódainak állít méltó emléket a 2019-es évben megjelent *Az egyetemi tervektől az egyetemmé válásig. A Líceumhoz kötődő egri oktatás története* című, képanyaggal gazdagon ellátott kötet. Az egri püspök kiemelkedő mecénási tevékenységének, életének – és az azt követő két évszázadnak – be nem érő gyümölcse volt az egri egyetem. A 2016-ban létrejövő egri universitas hosszú útját mutatja be az Eszterházy Károly Egyetem Történelemtudományi Intézet három történéskének kötete.

A most bemutatandó könyv harmadik abban a sorban, amelyek a Líceum Kiadó gondozásában, az elmúlt években az egri felsőoktatással átfogóan foglalkoztak. Az első a 2013-as megjelenésű, nagyszabású *Az egri Domus Universitatis és Líceum. Oktatás, tudomány, művészet* című kötet. A második a 2017-ben megjelent *Eszterházy egyeteme. Az egri Líceum képes albuma*. Ez utóbbi és a most tárgyalt munka szervesen kapcsolódik az egyetem és az Egri Főegyházmegye által közösen létrehívott Esterhazyánium Tudományos Kutatócsoporthoz, amelynek fő célja Eszterházy Károly épített és szellemi örökségének feltárása és megőrzése. Ezt az együttműködést fejezi ki az is, hogy mindhárom kötetben az egri érsek (dr. Ternyák Csaba) és az egyetem (korábban főiskola) rektora (előbb dr. Hauser Zoltán, majd dr. Liptai Kálmán) írta a köszöntőt. A most kezünkben tartott kötet az egri Líceumot helyezi a középpontba, de tulajdonképpen

Beérkezett: 2022. 05. 15.

Közlésre elfogadva: 2022. 08. 15.

Copyright GERUNDIUM

az egri felsőfokú oktatás három évszázados történetének színes metszetét nyújtja. Így Telekessy István, Erdődy Gábor Antal, Barkóczy Ferenc, Eszterházy Károly püspökök mellett Pyrker János László, Bartakovics Béla, Samassa József és Szmrecsányi Lajos érsekek iskolapártoló tevékenységéről is fogalmat kaphatunk.

Az érseki és rektori köszöntőket az előszó követi, amelyben a kötet tartalmáról és életre hívásáról olvashatunk dr. Pap Józseftől, az egri egyetem Történelemtudományi Intézetének vezetőjétől. A kötetet alkotó három fejezet közül az elsőt, amely az egri felsőoktatás 1700–1828 közötti időszakát tárgyalja, dr. Nagy Andor tudományos segédmunkatárs, a már említett Esterhazyánium Kutatócsoport kutatója írta. Dr. Bartók Béla egyetemi docens az 1828–1948 közötti, míg dr. Makai János főiskolai tanár az 1948–2016 közötti időszakot mutatja be. Fontos megjegyezni, hogy a kötet – a korábbi albumhoz hasonlóan – inkább tudományos-népszerűsítő munka, amit jól mutat, hogy a szövegben nincsenek lábjegyzetek (a szövegnek elkészült a tudományos jegyzetekkel ellátott változata is, amit a későbbiekben terveznek kiadni). A fejezetenként tagolt irodalomjegyzék a kötet legvégén található. Kérdéses lehet, hogy egy tudományos-népszerűsítő munkához mennyire illik egy hely- és névmutató, mi mindenesetre úgy látjuk, hogy elfért volna benne, a könyv tudatos forgatását sokban segíthetné.

Az első fejezetben Nagy Andor a püspöki elődök felsőoktatással kapcsolatos oktatásszervező munkájáról, majd az Eszterházy főpásztorsága alatti egyetemi eszme kiteljesedéséről ír. A fejezet zárása a sikertelen egyetemalapításról és a felsőfokú képzés fenntartásáról szól. Bartók Béla a másik két szerzőtől eltérő szerkesztési elvet alkalmazott: az első három alfejezetben külön-külön veszi sorra az 1828–1948 közötti líceumi pap-, jogász- és tanítóképzést, majd az utolsó szakaszban minden egyéb, a 20. század derekán zajló líceumi képzést (elemi iskolák, rajziskola, jegyzőtanfolyam, kereskedelmi iskola). Makai János öt külön alfejezetre tagolta írását, amelyek 2016-ig bezáróan kronologikusan követik egymást (évfordulók: 1948; 1964; 1989; 2001; 2013). Míg az alfejezetek címei jól összefoglalják egy-egy időszak fő jellemzőjét (pl.: *Az első másfél évtized; A bizonytalanság hosszú évtizede; Az egyetemi lét kapujában* stb.), addig a szöveg gazdag betekintést nyújt az intézmény életébe, helyenként akár hétköznapijaiba is. A szövegben érezhetően dominál az 1948-ban Debrecenből Egerbe költözött pedagógiai főiskola történelem szakának intézménytörténete, de nem aránytalanul. Még kevésbé számonkérhető ez a hangsúly, ha tudjuk, hogy ez az első ilyen mély és alapos bemutatása a teljes intézmény 1948 utáni történetének. Az épület viszontagságos történetéből végig kiemelkedik, hogy azt a mindenkori fenntartóik a tudományok, a művészetek és a nevelés céljára használták politikai rendszerektől függetlenül. Ennek az ősi küldetésnek a küzdelme érződik a könyv fejezeteiből.

Külön említésre méltó a gazdag képanyag, amelynek többsége közvetlenül az oktatással, az intézmény életével kapcsolatos, de a Líceum épülete is eddig talán kevésbé ismert perspektívákból kerül bemutatásra. Jól mutat a borítón az épület homlokzatának és a vizsgaterem mennyezetfreskójának (Franz Sigris: *A négy fakultás*) ötvözése. A fotók jelentős részben Szántó György egri fényképésznek köszönhetőek. Figyelemre méltó

még az utóbbi 70 év történetének képanyaga, hiszen ebben olyan magángyűjteményből bekerülő képek is helyet kaptak, amelyek a nagyközönség számára valószínűleg most láthatóak először. Amit hiányolunk, az a könyv megjelenése előtt, a Székesegyház, a Líceum és az Érseki Palota között felállított Eszterházy-szoborról egy fotó szerepeltetése. Igaz, hogy a kötet időkeretébe (1700–2016) már nem fért bele a szoborállítás, de a nagy múltú püspök előtti méltó megemlékezést még teljesebbé tehetné volna, ha ebben a kötetben történik meg a szobornak a tudományos életben való első publikálása.

Az egyetemmé válás rögs útját bemutató kötetnek köszönhetően nemcsak Eger felsőfokú oktatástörténetének három évszázadával ismerkedhetünk meg, de személyes közelségbe kerülhetünk nagyszerű, a tudomány iránt elkötelezett mecénásokkal vagy szervezőkkel, közülük is kiemelkedően Eszterházy Károly egri püspökkel, akinek hatása napjainkig tapasztalható nemcsak az egri egyetem, hanem Eger vonatkozásában is.